

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Význam mezinárodní arbitráže v době globalizace

Tématem příspěvku je „význam mezinárodní arbitráže v době globalizace.“ Globalizace je fenomén, který je v posledních desetiletích prakticky všudypřítomný, je tedy pochopitelné, že se určitým způsobem promítá i do oblasti mezinárodní arbitráže jako mimosoudní metody řešení sporů na mezinárodní úrovni.

Globalizace

Globalizace je pojem, se kterým se lze jak v laické, tak i v odborné řeči setkat poměrně často. Je ovšem potřeba zmínit, že neexistuje jednotná definice globalizace, která by jasně stanovila, co se po tímto termínem rozumí, byť řada definic uvádí některé společné charakteristiky globalizace. Lze se setkat například s tvrzením, že globalizace je procesem, který vede ke zvýšené propojenosti světa. Stejně tak se lze setkat s tvrzením, že se jedná o „*mnohaúrovňový proces dynamických změn, při kterých klesá význam geografických vzdáleností, a naopak se zvyšuje propojenost a závislost světa.*“[\[1\]](#)

Jiná definice pak chápe globalizaci jako rostoucí integraci ekonomik a rovněž společenství. Dále je možné se setkat rovněž s definicí, která tvrdí, že globalizace je vlastně rostoucí tok zboží, služeb a kapitálu směřující přes národní hranice jednotlivých států, na základě čehož pak dochází ke vzniku systémových organizačních struktur, jejichž úkolem je řízení expandující sítě mezinárodních ekonomických aktivit a transakcí. Uvádí se rovněž, že se jedná o akcelerující růst ekonomických aktivit, které probíhají jak přes národní, tak i přes regionální hranice. Vedle pohledu, který myslí primárně na volný pohyb hmotných faktorů (zboží, kapitálu), je možné zmínit rovněž skutečnost, že někteří autoři globalizaci vnímají i jako proces, který vede k růstu volného pohybu myšlenek. Tento volný pohyb a transfer různých komodit přitom vede ve svém důsledku jak k integraci lidí, tak i ekonomik.[\[2\]](#)

Ačkoliv jsou definice globalizace, které poskytuje odborná literatura skutečně různorodé, lze souhlasit s tím, že se jedná o celospolečenský proces, který vede ke stále vyšší míře propojenosti a vzájemné závislosti různých oblastí na světě. Propojenost tak nemusí spočívat jen v propojenosti ekonomik, ale také třeba právních řádů či myšlenkových idejí.[\[3\]](#) Někdy je na globalizaci nahlíženo rovněž jako na soubor nejrůznějších procesů (především ekonomických) a aktivit, jejichž důsledky mají celospolečenský dopad. Globalizace je sice fenoménem, o kterém se hovoří v posledních desetiletích, ale rozhodně se nejedná o fenomén zcela nový. Jeho počátky je možné najít již ve druhé polovině 19. století v souvislosti s procesem industrializace, do popředí zájmu odborníků se však dostala až v 80. a 90. letech 20. století, kdy se také charakteristické rysy globalizace začaly projevovat více než dříve.[\[4\]](#)

Definice mezinárodní arbitráže

Mezinárodní arbitráž nebo také mezinárodní rozhodčí řízení je rovněž pojmem, jehož vymezení není zcela jednoznačné, což je dáno primárně rozdílnými národními právními úpravami arbitráže.[\[5\]](#) Arbitráž je možné označit za metodu alternativního řešení sporů, tedy mimosoudní cestu, jak řešit

spor, který by jinak byl řešen před soudem. Jedná se o „dobrovolné postoupení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.[6]

Pokud se hovoří o mezinárodním rozhodčím řízení či mezinárodní arbitráži, je nad rámec výše uvedené definice nutné, aby byl zahrnut mezinárodní prvek. Mezinárodní prvek může být vnímán různě široce, nicméně obvyklé je, že se za mezinárodní prvek označuje situace, kdy je bydliště, obvyklý pobyt či sídlo stran sporu (resp. stran smlouvy či právního vztahu, ze kterého plyne spor) nejméně ve dvou různých státech. Za mezinárodní arbitráž lze ovšem označit i případ arbitráže, kdy se místo, kde je spor rozhodován nachází v jiném státě než strany sporu. Stejně tak se připouští, že mezinárodním rozhodčím řízením je i rozhodčí řízení v případech, kdy se místo plnění smluvního závazku nachází v jiné zemi než místo, kde mají smluvní strany svá bydliště či sídla.[7]

Význam mezinárodní arbitráže v době globalizace

V kontextu globalizace, která silně podporuje mezinárodní obchodování, je pochopitelné, že do určité míry vzrůstá i využití mezinárodní obchodní arbitráže jako formy řešení sporů z mezinárodních obchodních smluv. Obvykle je totiž v zájmu obou stran, aby nebyly při řešení mezinárodních sporů využívány národní soudy jedné ze stran, která by byla v mnoha ohledech zvýhodněna (např. znalostí legislativy a soudního systému, znalostí jazyka apod.). Obchodní partneři působící na mezinárodním trhu tak mnohdy hledají jiné alternativy řešení sporů, kde ani jedna ze stran nebude zvýhodněna. Takovou možností je právě třeba mezinárodní arbitráž. Národní legislativy se totiž v různých zemích častokrát zásadním způsobem liší, což pro mezinárodní obchod a řešení sporů z něj plynoucích není nejvhodnější, protože každá ze stran obvykle zná svoji legislativu a má tendenci na celý obchodní vztah nahlížet prostřednictvím jejích kritérií. Mezinárodní arbitráž je tak cestou, jak oprostit řešení sporů z mezinárodního obchodu od národní legislativy. Tím, že se legislativy jednotlivých států liší, navíc mnohdy dochází k různorodému výkladu ustanovení jednoho zákona i v rámci jednoho státu, je využití mezinárodní arbitráže k řešení sporů z mezinárodního obchodu často způsobem, jak zajistit větší právní jistotu oběma stranám sporu. Vzhledem k tomu, že obchodní transakce realizované na mezinárodní úrovni se obecně vyznačují větší mírou nejistoty a rizika, je pochopitelně žádoucí, že je různými cestami tato nejistota s riziky snižována. Mezinárodní arbitráž je tak významným nástrojem snižování rizika obchodních transakcí na mezinárodní úrovni.[8]

V této souvislosti je ovšem třeba upozornit rovněž na skutečnost, že uvedené platí, pokud je mezinárodní arbitráž vhodným způsobem využita a je vhodně formulována rozhodčí smlouva, popř. rozhodčí doložka. Pokud si strany vhodným způsobem nastaví parametry řešení sporu tak, aby to oběma stranám vyhovovalo, může jim arbitráž významným způsobem snížit rizika, ale také ušetřit čas a finance. Nicméně pokud tomuto nastavení, jemuž je v praxi vhodné věnovat pozornost již v době, kdy dochází k uzavírání smlouvy, ze které může teoreticky v budoucnu vzniknout spor, není upraveno vhodně, může být mezinárodní arbitráž nástrojem málo účinným a nákladným, popř. s sebou může nést stejná negativa jako soudní cesty řešení sporů plynoucích z mezinárodních obchodních vztahů.

Při řešení sporu prostřednictvím arbitráže mají strany totiž možnost vybrat si právní řád, podle kterého bude spor řešen (vhodné je zvolit si právní řád, který není právním řádem ani jedné ze stran), mají možnost si zvolit místo, kde bude spor řešen, jazyk, ve kterém bude řízení vedeno (aby byl pro obě strany srozumitelný, zároveň lze však doporučit, aby byl zvolen takový jazyk, který není rodným jazykem ani jedné ze stran, protože taková strana by byla ve sporu určitým způsobem zvýhodněna). Strany si volí i rozhodce, ale mohou si stanovit i určitá pravidla, jak má být řízení vedeno (např. pouze online bez nařízení jednání) apod.[9] Tímto způsobem je možné zajistit, aby řešení sporu bylo realizováno skutečně co nejvíce dle potřeb obou obchodních partnerů, nebylo nutné studovat cizí právní řády, cestovat na místo řešení sporu do velké dálky (popř. aby nebylo

nutné se osobně řízení účastnit vůbec, ale řízení bylo vedeno např. online či bez nařízení jednání a ve srozumitelném jazyce pro obě strany. S tím se pak v řadě případů v praxi pojí i větší ochota obchodníků pronikat na nové trhy, navazovat obchodní kontakty i v zemích, kde je doposud nemají, popř. v zemích, které pro ně nejsou tak významným trhem, nicméně je v nich o nabízený produkt určitý zájem.

Z hlediska významu mezinárodní arbitráže v dnešní globalizované době je pak nutné poukázat rovněž na skutečnost, že globalizace je spojena i s čím dál tím složitějšími výrobními procesy, pro které je navíc typické, že jejich jednotlivé fáze jsou často realizovány na více různých místech. S tím pak souvisí i skutečnost, že snáze dojde k nedorozumění, popř. k pochybení, které může vyústit až ve spor mezi obchodními partnery. Navíc je za těchto podmínek poměrně málo pravděpodobné, že by smluvní ujednání zcela reflektovala realitu spojenou s výrobou mnohých produktů. Uvedené pak rovněž zvyšuje význam mezinárodní arbitráže při řešení sporů. V současné době jsou tak rozhodčí doložky, na jejichž základě se pro řeší prostřednictvím mezinárodní arbitráže, namísto soudně, zcela běžným jevem v prostředí mezinárodního obchodu. Odhaduje se, že zhruba 80 % smluv, které jsou uzavírány mezi obchodními partnery z různých států, obsahuje nějakou formu rozhodčí doložky.[\[10\]](#)

Závěr

Lze tedy uzavřít, že v souvislosti s globalizací význam mezinárodní arbitráže narůstá. Roste rovněž četnost jejího využití. Navíc spolu s globalizací a rozvojem globální ekonomiky je možné říci, že se mezinárodní arbitráži dostává většího uznání než v dřívějších dobách. Větší význam má mezinárodní arbitráž jak pro osoby působící v oblasti mezinárodního obchodu, tak i pro státy, které v návaznosti na její rostoucí význam usilují o určitou míru harmonizace právních předpisů, které upravují právě otázku arbitráže.[\[11\]](#) Globalizace tedy podporuje význam mezinárodní arbitráže, který má na mezinárodní úrovni vzestupnou tendenci, což je dáno větším počtem sporů, ale často i větším významem sporů (jedná se o spory o větší částky, spory mezi významnými subjekty působícími na mezinárodní úrovni atd.).

JUDr. PhDr. Melinda Vrajíková, LL.M

[\[1\]](#) CIHELKOVÁ, Eva. Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie). Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-808-8, s. 60.

[\[2\]](#) JENÍČEK, Vladimír. Vyvážený rozvoj: na globální a regionální úrovni. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-195-6, s. 43-44.

[\[3\]](#) SMOLÍK, Josef. Úvod do studia mezinárodních vztahů. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5131-3, s. 176.

[4] CIHELKOVÁ, Eva. Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-155-0, s. 47.

[5] HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše, VALENTOVÁ, Lucia. Judiciální trendy v mimosoudním řešení přeshraničních sporů. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-142-7, s. 23.

[6] ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-004-2, s. 57.

[7] HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše, VALENTOVÁ, Lucia. Judiciální trendy v mimosoudním řešení přeshraničních sporů. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-142-7, s. 23-24.

[8] LYNCH, Katherine. The Forces of Economic Globalization: Challenges to the Regime of International Commercial Arbitration. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B.V., 2003. ISBN 9789041119940, s. 3-4.

[9] HOLÁ, Lenka a Miluše HRNČIŘÍKOVÁ. Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-246-2, s. 132-134.

[10] PANIAGUA, Jordi. Arbitraje internacional y globalización: un debate desenfocado. Agenda publica [online]. 2017 [cit. 2021-11-3]. Dostupné z: <https://agendapublica.es/arbitraje-internacional-globalizacion-debate-desenfocado/>

[11] BONILLA, Kristhy Marian Herrera. Aspectos actuales del arbitraje comercial internacional. Cuadernos en la maestría de derecho, 2017, 6, s. 300-301.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Hodnotící dotazníky jako obchodní sdělení v kontrolním plánu ÚOOÚ pro rok 2026](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Jak se vyhnout zákazu a postihu dohod o určování cen pro další prodej?](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporeční autonomie](#)
- [Zákon Lugového: jak Rusko přepisuje pravidla mezinárodních arbitráží](#)
- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)